

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben enkele fracties de behoefte enkele vragen en opmerkingen voor te leggen over de brieven van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over vogelgriep (Kamerstuk 28 807, nrs. 132, 133 en 134). De volledige agenda is opgenomen aan het eind van het verslag.

De voorzitter van de commissie,
Van der Ham

De adjunct-griffier van de commissie,
Schüssel

Inhoudsopgave

blz.

I	Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II	Antwoord/Reactie van de staatssecretaris	7

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inbreng van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben naar aanleiding van de uitbraken van een milde variant van vogelgriep in Kelpen-Oler nog enkele vragen. Deze leden zijn verheugd dat de uitbraak, naar het nu lijkt, beperkt is gebleven tot één bedrijf, maar zijn bezorgd over de grote gevolgen van een uitbraak. 44 500 dieren zijn gedood en dat is helaas niet op een correcte manier gebeurd. Hoe beoordeelt het kabinet de controlerende rol van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) tijdens de ruimingprocedure? Kan het kabinet aangeven wat de uitkomsten van de evaluatie van de ruimingprocedure zijn en of deze uitkomst leidt tot een andere wijze van doden van pluimvee of een aanscherping van protocollen? De leden van de CDA-fractie vragen zich af hoe H5N2-influenzavirus op dit gesloten bedrijf is gekomen. Wordt er nader onderzoek naar de infectieroute gedaan? Is het genotype van dit H5N2-influenzavirus op andere plaatsen in de Europese Unie aangetroffen? Zijn er op dit bedrijf al eerder kalkoenen voor de slacht weggegaan en zou menselijk contact het virus geïntroduceerd kunnen hebben? Deze uitbraak kwam aan het licht nadat in de reguliere monitoring van dit bedrijf antistoffen werden gevonden op influenza. De uitbraak bij de zwanen kwam aan het licht door de exportmonitoring. Kan worden geconcludeerd dat de reguliere monitoring als ook de exportmonitoring naar behoren werkt? Naast de reguliere- en exportmonitoring kan een dierenarts, wanneer er verschijnselen zijn waarbij Aviaire influenza (AI) niet uitgesloten kan worden, kosteloos monsters insturen voor AI-uitsluitingsdiagnostiek. Hoe vaak wordt hiervan gebruikt gemaakt op jaarbasis? Was bij de uitbraken in september 2011 en februari 2012 van de laag pathogene, milde variant van AI bij één en hetzelfde vogelfok- en handelsbedrijf in Zuidwolde, Drenthe sprake van één en dezelfde variant? Zo, ja is de oorsprong vastgesteld? Kan het virus in de omgeving hebben overleefd?

De leden van de CDA-fractie achten het van groot belang om meer inzicht te krijgen in de mogelijke wijze van besmetting en hopen dat deze kennis kan bijdragen aan het terugdringen van de kans op nieuwe uitbraken. Kan het kabinet aangeven of in andere lidstaten van de Europese Unie op een vergelijkbare wijze als in Nederland gemonitord wordt op het voorkomen van laagpathogene influenzavirussen? Indien dat niet zo is, vindt het kabinet dan met de leden van de CDA-fractie dat er een zo gelijkwaardig mogelijke monitoring op Aviaire influenza in de gehele EU moet komen en is het kabinet bereid zich daarvoor in te zetten?

Kan het kabinet aangeven wat de gevolgen voor de export zijn van een uitbraak van laagpathogene Aviaire influenza? Gaan grenzen dicht en zo ja, hoe lang? Wat is de geschatte economische schade voor de pluimveesector van de uitbraak in Kelpen-Oler?

Inbreng van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zijn zeer verontwaardigd over de gruwelijke wijze waarop de 44 500 kalkoenen zijn gedood op het bedrijf in Kelpen-Oler. De dieren hebben ernstig geleden, sommigen wel vier uur lang. De ruiming is zeer onprofessioneel verlopen,

en de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben hier een groot aantal vragen over.

Kan de staatssecretaris aangeven hoeveel kalkoenen volgens de vergunning mochten worden gehouden op het geruimde bedrijf in Kelpen-Oler en hoeveel kalkoenen er daadwerkelijk gehouden werden op dit bedrijf op het moment van de uitbraak van het virus? Hoeveel stallen had dit bedrijf en hoeveel dieren werden er per stal gehouden? Kan de staatssecretaris aangeven op welke wijze de besmetting is ontstaan? Wordt hier nader onderzoek naar gedaan? Zo nee, waarom niet?

Kan de staatssecretaris een gedetailleerde beschrijving geven van het hele verloop van de ruiming, vanaf het moment waarop via gunning de opdracht is gegeven, tot het moment waarop alle medewerkers van het ruimingsbedrijf en de NVWA het terrein van de kalkoenenhouderij weer hebben verlaten? Kan de staatssecretaris hierbij ook aangeven welke personen aanwezig waren bij de ruiming, wat de taken van deze personen waren en op welke wijze zij deze taken hebben uitgevoerd? Kan de staatssecretaris ook aangeven hoe dit hele traject had moeten verlopen, als alle eisen die aan dit proces gesteld zijn, wel keurig waren nageleefd? Zo nee, waarom niet?

Kan de staatssecretaris nauwgezet uiteenzetten welke protocollen er door hem worden gevolgd nadat hij heeft besloten grote aantallen dieren te laten afmaken («ruimen») bij de uitbraak van een virus? Kan de staatssecretaris daarbij expliciet ingaan op de criteria die al of niet zijn gesteld voor het nemen van beslissingen ten aanzien van de wijze waarop de dieren worden gedood en wie op welke gronden in aanmerking komt voor het uitvoeren van de opdracht om alle dieren op een bedrijf af te maken? Kan de staatssecretaris uiteenzetten hoe zijn beleid rond het afmaken van dieren in geval van een dierziekte zich verhoudt tot de bepalingen in het Besluit doden van dieren en de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWWD)? Hoe worden de ruimingshandelingen aan de GWWD en het Besluit doden van dieren getoetst en gehandhaafd, zowel voorafgaand aan de ruiming als tijdens het dodingsproces als na afloop? Kan de staatssecretaris uiteenzetten welke overtredingen van en/of spanningen met de GWWD en/of het Besluit doden van dieren er de afgelopen tien jaar zijn geconstateerd? Zo nee, waarom niet? Zijn er de afgelopen jaren wijzigingen doorgevoerd in het beleid en/of de protocollen voor het ruimen van dieren met betrekking tot de dodingshandelingen, de criteria die daaraan worden gesteld, het toezicht en de daadwerkelijke handhaving? Zo ja, welke wijzigingen zijn dat en wat was de reden voor het wijzigen van het beleid en/of de protocollen?

Kan de staatssecretaris exact aangeven welke certificeringseisen er zijn voor bedrijven die ruiming uitvoeren in opdracht van de overheid? Zo nee, waarom niet? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben vernomen dat het bedrijf dat de ruiming heeft uitgevoerd, niet gespecialiseerd is in dit soort werk, en zeker niet in het vergassen van kalkoenen. Kan de staatssecretaris dat bevestigen? Waarom is de opdracht dan toch aan dit bedrijf gegund en niet aan een bedrijf dat zich wel gespecialiseerd heeft in dit soort werk? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen erop dat de staatssecretaris had kunnen weten dat, door de opdracht aan een niet-gespecialiseerd bedrijf te gunnen die geen kennis van zaken had met betrekking tot het vergassen van duizenden kalkoenen in een stal, het risico dat de kalkoenen op een onzorgvuldige wijze gedood zouden worden, zeer groot was. Onderschrijft de staatssecretaris deze constatering? Waarom heeft de staatssecretaris hier dan toch voor gekozen?

Kan de staatssecretaris aangeven wat nu de exacte oorzaak is geweest van het niet correct uitvoeren van de ruiming? Was er sprake van haperende apparatuur, zoals de staatssecretaris in zijn brief van 19 maart jl. schrijft, of van niet adequate afdichting van de stallen, zoals u stelde in antwoord op vragen in het mondelinge vragenuur van 20 maart jl., of van

een combinatie van beide en mogelijk zelfs nog andere oorzaken? Kan de staatssecretaris specifiek zijn in zijn antwoord, nu de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren al hebben moeten vaststellen dat de staatssecretaris zichzelf heeft tegengesproken? Waarom geeft de staatssecretaris maandag de ene verklaring, en dinsdag een andere? Er is ontzettend veel misgegaan bij de ruiming van de kalkoenen, waardoor deze dieren een afgrijselijke dood zijn gestorven. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen er op dat het vergassen van vogels, ook als er tijdens het proces geen fouten worden gemaakt, al een zeer langzame en pijnlijke dood veroorzaakt. Koolzuurgas is zeer bijtend en prikkelend op de slijmvliezen. Het gas geeft een verstikkend gevoel, waardoor dieren naar adem happen, kan de staatssecretaris dit bevestigen? Hoe beoordeelt de staatssecretaris het inzetten van vergassing voor het doden van dieren, en hoe beoordeelt hij de consequenties voor het dierenwelzijn hiervan? Welke regels zijn voor het vergassen van gehouden vogels gesteld, onder andere met betrekking tot de tijd waarbinnen dieren bewusteloos moeten zijn?

Stalvergassing was voor het ruimen van de kalkoenen niet de aangegeven manier om de dieren te doden naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren, deelt de staatssecretaris die mening? Zo nee, waarom niet? Kan de staatssecretaris bevestigen dat, wanneer hij dan toch besloten heeft de dieren te laten vergassen, dit in een container had moeten gebeuren, en niet in de stal, en dat dit ervoor had gezorgd dat de dieren veel minder lang hadden hoeven lijden? Zo nee, op basis van welke wetenschappelijke inzichten komt de staatssecretaris tot die mening? Kan de staatssecretaris bevestigen dat de regels met betrekking tot vergassen voorschrijven dat de vergassing van kalkoenen in twee fasen dient plaats te vinden, waarbij in de eerste fase er een lagere concentratie CO₂ wordt gebruikt, waardoor de dieren bewusteloos raken, waarna de concentratie van het gas wordt opgevoerd waardoor de dieren de dood vinden? Waarom is deze methode niet toegepast? Waarom is er voor stalvergassing gekozen, terwijl deze methode duidelijk een onnodig lange lijdensweg betekent voor kalkoenen?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben grote twijfels over het functioneren van zowel het ruimingsbedrijf als van de toezichthouders tijdens de vergassing zelf. Kan de staatssecretaris bevestigen dat hij opdrachtgever was voor de ruiming en tevens toezichthouder op de uitvoering ervan? Kan de staatssecretaris bevestigen dat er brandslangen zijn gebruikt voor de aanvoer van gas naar de stal? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen erop dat dit niet is toegestaan, kan de staatssecretaris dat bevestigen? Was de staatssecretaris er bij de gunning van de opdracht van op de hoogte dat de vergassing uitgevoerd zou worden met behulp van brandslangen? Zo ja, waarom heeft de staatssecretaris dan toegestaan dat er volgens niet-goedgekeurde methoden werd gewerkt? Zo nee, waarom is er tijdens het proces, toen duidelijk werd dat er met brandslangen gewerkt werd, niet ingegrepen? Deelt de staatssecretaris de mening dat dit erop wijst dat hij zijn taak als opdrachtgever en als toezichthouder niet goed heeft uitgevoerd, zelfs tegen beter weten in? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke consequenties heeft de staatssecretaris hieraan verbonden, of gaat hij hieraan verbinden?

Kan de staatssecretaris aangeven of en op welke wijze er toezicht in de stal was tijdens de ruimingsprocedure? Zo nee, waarom niet? Zo ja, kan de staatssecretaris aangeven of er inspecteurs met gasmasker in de stal aanwezig waren of camera's? Wat is de gangbare procedure rond een dergelijke ruiming? Klopt de informatie die de woordvoerder van de staatssecretaris op de radio gaf, namelijk dat de staldeuren dicht worden gedaan en deze pas twee uur later weer worden geopend? Zo ja, hoe wordt in de tussentijd het verloop van de vergassing gevolgd? Zijn er dierenartsen (met gasmaskers) in de stal aanwezig om te kunnen controleren of en hoe snel bewustzijnsverlies intreedt en hoe de doods-

strijd van de dieren verloopt? Zo nee, hoe kan deze woordvoerder op de radio beweren dat de dieren, nadat de staldeuren dicht zijn gegaan en het gas erin wordt gelaten «eigenlijk heel snel» dood zijn als ter plekke niet wordt gecontroleerd of dat wel het geval is? Wat bedoelde deze woordvoerder precies met «heel snel» en hoe verhoudt zich dat tot wat er in de wettelijke bepalingen rond het doden van dieren is gedefinieerd als «snel»? Vindt de staatssecretaris het eerlijk om een niks-aan-de-hand-beeld te schetsen over de doding van 44 500 dieren, als hij zelf weet dat vergassing van kalkoenen in de stal helemaal niet leidt tot een snelle dood, maar juist tot een onnodig lange en pijnlijke doodstrijd? Noemt de staatssecretaris dit een snelle en humane dood? Zo nee, waarom wordt stalvergassing dan toch toegepast?

Kan de staatssecretaris exact aangeven wat de situatie was toen de ruiming op zondag werd stilgelegd? Kan de staatssecretaris aangeven hoeveel dieren er dood waren op het moment van de stillegging en hoeveel dieren nog leefden? Hoe en op welk moment is dit vastgesteld? De staatssecretaris heeft tijdens het mondelinge vragenuur van 20 maart jl. gezegd dat «de vergassing in ieder geval in één stal niet effectief is geweest». Wat bedoelde hij met «in ieder geval in één stal»? Hoe was de situatie in de andere stallen? Wat is er die zondagmiddag gebeurd met de nog levende dieren? Welke rol hebben de toezichthouders hierin gespeeld? De staatssecretaris wees er in het mondelinge vragenuur volgens de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren kennelijk geëmotioneerd op dat de ruiming op het initiatief van de boer is stilgelegd. Na vier uur vergassen kwam er dus pas een einde aan de marteling van de kalkoenen, en niet doordat de toezichthouder zelf ingreep, maar op initiatief van de boer! De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen erop dat de NVWA een wettelijke taak heeft om toe te zien op het welzijn van dieren. Waarom grepen zij niet in en moesten de dieren wachten tot de pluimveehouder er zelf genoeg van had? Onderschrijft de staatssecretaris dat de aanwezige toezichthouders hun taak niet hebben uitgevoerd door zelfs na vier uur vergassen niet zelf in te grijpen? Hoe beoordeelt de staatssecretaris dat? Erkent de staatssecretaris dat de NVWA veel eerder had moeten ingrijpen? Zo ja, op welk moment en waarom is dat niet gebeurd? Zo nee, waarom niet? Welke consequenties heeft de staatssecretaris hieraan verbonden of verbindt hij hieraan? De staatssecretaris heeft ook gezegd dat de boer een nieuw team heeft geëist om het doden van de kalkoenen te voltooien. Is er inderdaad maandag een nieuw team ingezet? Heeft dit team wel goed gefunctioneerd naar de mening van de staatssecretaris?

Kan de staatssecretaris exact aangeven hoelang de dieren hebben geleden? Hoe komt hij tot deze conclusie? Wat bedoelt hij met zijn uitspraak «dat er nog levende dieren werden aangetroffen onder een groot aantal dode dieren» en «de levende dieren moesten dus op een andere manier aan hun einde worden geholpen.», zoals door hem is aangegeven tijdens het mondelinge vragenuur van 20 maart jl.? Hoeveel levende dieren werden aangetroffen en op welke manier werden ze gedood?

Kan de staatssecretaris bevestigen dat het zeer waarschijnlijk is dat kalkoenen veel moeilijker te doden zijn met koolzuurgas dan kippen, en dat het waarschijnlijk is dat er veel dieren zijn gestorven aan een hartinfarct? Deelt de staatssecretaris dus vervolgens de mening dat er nooit stalvergassing ingezet had mogen worden voor deze dieren? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom is dan toch voor deze methode gekozen?

Is de staatssecretaris van mening dat het zeer wel mogelijk is dat er strafbare feiten zijn gepleegd tijdens de ruiming in Kelpen-Oler? Zo nee, waarom niet? Zo ja, kan de staatssecretaris aangeven of en door wie er proces-verbaal is opgemaakt van deze strafbare feiten? Kan de staatssecretaris aangeven waarom noch de NVWA noch hijzelf aangifte heeft

gedaan van strafbare feiten, terwijl duidelijk is dat de ruiming niet adequaat werd uitgevoerd waardoor dieren ernstig en vermijdbaar hebben geleden? Zo nee, waarom niet?

De staatssecretaris heeft in het mondelinge vragenuur van 20 maart jl. aangegeven dat hij «een stevig gesprek» zou gaan voeren met het bedrijf dat de werkzaamheden namens hem heeft uitgevoerd. Heeft dat gesprek inmiddels plaatsgevonden? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat heeft de staatssecretaris tegen dit bedrijf gezegd en hoe hebben zij hierop gereageerd? Deelt de staatssecretaris de mening dat dit bedrijf niet meer in aanmerking kan komen voor vergelijkbare werkzaamheden? Zo nee, waarom niet?

Heeft de staatssecretaris ook een «stevig gesprek» gevoerd met de NVWA over de kennelijke nalatigheid bij het uitoefenen van hun toezichthoudende taak? Zo nee, waarom niet?

Kan de staatssecretaris zich overigens voorstellen dat veel mensen verbaasd zijn over zijn poging om krachtdadig over te komen door te zeggen dat hij «een stevig gesprek» gaat voeren met het bedrijf dat de vergassing heeft uitgevoerd, mede gelet op de weinig zorgvuldige rol die hijzelf hierbij heeft gespeeld? Waarom heeft de staatssecretaris (nog) niets gezegd over de fouten die hijzelf en de toezichthouder hebben gemaakt? En daarbij: waarom zou een «stevig gesprek» afdoende zijn als het gaat om overtreding van dierenwelzijnsregels, terwijl het kabinet burgers op andere terreinen direct onderwerpt aan (straf)rechtelijke handhaving als er regels overtreden worden?

Is het waar dat een melding via 144 bij de dierenpolitie over het toebrengen van vermijdbaar dierenleed bij de kalkoenen in Kelpen-Oler niet in behandeling is genomen en dat werd verwezen naar de reguliere politie? Zo ja, hoe beoordeelt de staatssecretaris dat? Kan de staatssecretaris aangeven hoeveel meldingen gedaan zijn bij 144 van het betreffende voorval en hoe daarmee is omgegaan?

Is de staatssecretaris van mening dat het meldnummer 144 van de dierenpolitie open zou moeten staan voor meldingen van calamiteiten zoals waarvan hier sprake is? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke termijn en wijze wil de staatssecretaris ervoor zorgen dat 144 op een meer adequate wijze met meldingen als deze zal omgaan?

Op welke wijze wordt de ruiming bij dit bedrijf geëvalueerd? Wie worden er bij deze evaluatie betrokken, en is de staatssecretaris bereid om de resultaten van deze evaluatie zo snel mogelijk naar de Kamer te sturen? Is de staatssecretaris bereid de evaluatie van de inadequate vergassing ook te betrekken bij besluiten om in het wild levende dieren zoals ganzen te laten vergassen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke termijn en wijze? Kan de staatssecretaris aangeven waarom de medewerkers van het ruimingsbedrijf langdurig moesten wachten tot de ruiming kon aanvangen, als gevolg van zijn bezoek aan het besmette bedrijf? Kan de staatssecretaris de reden van zijn bezoek nader duiden?

Vindt de staatssecretaris het gepast dat hij in zowel in het mondelinge vragenuur van 20 maart jl. als daarvoor al in de uitzending van Pauw & Witteman van 19 maart jl. slechts aandacht vroeg voor het feit dat kalkoen een «voortreffelijk gerecht» zou zijn en dat zijn medeleven vooral uitging naar de ondernemer, terwijl hij wist dat de kalkoenen onder helse omstandigheden aan hun einde zijn gekomen? Zo nee, waarom koos hij dan voor deze formulering en is de staatssecretaris bereid excuses aan te bieden aan mensen die aanstoot hebben genomen aan zijn uitlatingen? Zo ja, voelt de staatssecretaris geen enkele compassie met de onoordeelkundig gedode dieren?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren concluderen dat er vele fouten zijn gemaakt bij het doden van de kalkoenen. Deze fouten had de staatssecretaris kunnen zien aankomen, en zijn daarom naar mening van deze leden verwijtbaar, niet alleen aan het bedrijf maar ook aan u en uw toezichthouders. Dit heeft ervoor gezorgd dat duizenden dieren

langzaam zijn doorgemarteld, onder zeer pijnlijke en stressvolle omstandigheden. Zij vinden het onaanvaardbaar als daar geen consequenties aan verbonden zouden worden, en vragen de staatssecretaris om deze zaak zeer serieus te onderzoeken en waar gepast sancties toe te passen om herhaling te voorkomen. Welke garanties kan de staatssecretaris geven dat dit soort ernstige misstanden in de toekomst niet meer voorkomen? Welke maatregelen heeft hij hiervoor getroffen, of is hij van plan in de nabije toekomst te nemen? Welke lessen heeft hij geleerd van het drama in Kelpen-Oler?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zien dat de enorme schaal waarop er in ons land dieren gehouden worden, met duizenden dieren in grote stallen, leidt tot ernstige problemen met betrekking tot dierenwelzijn, zowel tijdens het leven van de dieren, als bij omstandigheden als deze waarbij de dieren met duizenden tegelijk gedood worden. De enige oplossing hiervoor is naar mening van deze leden een inkrimping van de veestapel en een fundamentele verandering van de veehouderij om deze terug te brengen naar een menselijke maat. Graag een reactie hierop van de staatssecretaris, hoe gaat hij komen tot een dierhouderij in Nederland waarin dit soort misstanden niet meer voorkomen?

II Antwoord/Reactie van de staatssecretaris